

Școala Doctorală de Filologie și Istorie
Domeniul de doctorat: Filologie

TEZĂ DE DOCTORAT - REZUMAT -

**Transferul cultural, calitatea discursului
și gestionarea erorilor în interpretariatul de
conferință**

Doctorandă:
Maria Larisa Nechita

Conducător de doctorat:
Conf. univ. dr. habil. Maria Elena Milcu

INTRODUCTION	23
1. Éléments de contextualisation	23
2. Intérêt scientifique du sujet.....	25
3. Intérêt personnel du sujet	26
4. Méthodologie de la recherche.....	27
5. But de la recherche.....	28
6. Hypothèse et objectifs de la recherche.....	28
7. Limites de la recherche. Éléments de problématique.....	30
8. Plan de la recherche.....	30
CHAPITRE I	32
L'HISTOIRE DE L'INTERPRÉTATION	32
Introduction.....	32
1.1. La mention de l'interprétation dans la Bible.....	33
1.2. L'interprétation avant le XXe siècle.....	33
1.3. Les événements clés jusqu'à Nuremberg.....	34
1.4. Nuremberg et l'essor de l'interprétation de conférence.....	41
1.5. L'évolution de l'interprétation après Nuremberg.....	45
1.6. L'histoire de la profession en Roumanie.....	52
1.7. Interprétation vs traduction	53
1.8. Des perceptions sur l'enseignement de l'interprétation à travers l'histoire.....	60
1.9. Définition de la notion de l'interprétation.....	68
1.9.1. Interprétation de conférence vs Communautaire.....	74
1.9.2. Interprétation vs interprétariat	77
Conclusion partielle.....	78
CHAPITRE II	80
TECHNIQUES D'INTERPRÉTATION	80
Introduction.....	80
2.1. Stratégies d'interprétation.....	81
2.1.1. La reformulation.....	84
2.1.2. L'omission.....	94
2.1.3. La simplification	103
2.1.4. La généralisation.....	107
2.1.5. Apprendre à reformuler	107
2.2. Comment interpréter les nombres	112
2.3. Anticipation - inférence.....	114
2.4. Le rôle de la voix et de l'intonation.....	124
2.5. Les erreurs dans l'interprétation de conférence.....	128
Conclusion partielle.....	136
CHAPITRE III	138
COMMENT INTERPRÉTER DES NOTIONS CULTURELLES	138
Introduction.....	138
3.1. Les caractéristiques de la culture dans le contexte de l'interprétation	139

3.1.1. La compétence de médier dans le métier d'interprète	157
3.1.2. L'explicitation.....	166
3.1.2.1. Comment gérer les proverbes.....	173
3.1.2.2. Comment gérer les blagues.....	174
3.2. Les caractéristiques discursives en interprétation	175
3.2.1. Le rôle de la langue dans le discours interprété.....	188
3.2.2. La menace de l'anglais.....	197
Conclusion partielle.....	199
CHAPITRE IV.....	201
LA QUALITÉ DU DISCOURS EN INTERPRÉTATION	201
Introduction.....	201
4.1. L'évolution de la qualité dans l'interprétation.....	202
4.1.1. La théorie de l'équivalence.....	225
4.1.2. La théorie du sens.....	230
4.1.2.1. Unité du sens.....	233
4.1.2.2. La déverbalisation.....	234
4.1.3. Le rôle des hémisphères cérébraux dans l'interprétation.....	236
4.2. Les résultats d'une recherche qualitative : l'interview	238
Conclusion partielle.....	249
CHAPITRE V.....	251
LE RÔLE DE LA VUE EN INTERPRÉTATION.....	251
Introduction.....	251
5.1. Le rôle des indices visuels.....	252
5.2. La visualisation	257
5.3. Les interprètes non-voyants	258
5.3.1. Sabine	259
5.3.2. Christian.....	265
5.3.3. Andreja.....	272
5.3.4. Paraskevi	283
5.3.5. Wendi	291
Conclusion partielle.....	300
CONCLUSIONS GÉNÉRALES.....	301
BIBLIOGRAPHIE	307
1. OUVRAGES.....	307
2. ARTICLES.....	311
3. SITOGRAFIE	319
ANNEXES.....	323
ANNEXE 1 - Research questions Conference interpreting	323

Transferul cultural, calitatea discursului și gestionarea erorilor în interpretariatul de conferință

(Rezumatul tezei)

Cuvinte cheie: *interpretariat simultan, tehnici de reformulare, transfer cultural, calitatea discursului, accesibilitate*

I. Introducere

În cercetarea noastră ne-am propus să analizăm tehnicile care de-a lungul timpului s-au dovedit a fi cele mai eficiente și pe care interpreții le folosesc constant în activitatea lor de zi cu zi, pentru a transmite cu exactitate mesajul oratorului principal. În acest context, am ales interpretariatul simultan, metoda preponderentă de comunicare în instituțiile europene, unde în ciuda faptului că fiecare își exprimă opiniile în limba maternă, reprezentanții diferitelor state iau decizii și ajung la un consens prin intermediul serviciilor de traducere și interpretariat. În încercarea noastră de a descrie strategiile folosite, examinăm în egală măsură fenomenele care au loc dincolo de transferul lingvistic, pentru a ajunge la metodele pe care interpretul le aplică conștient în scopul de a crea legături durabile între două sau mai multe comunități.

Teoriile susținute de Seleskovitch și Lederer, Chernov, Gile, Jones, precum și de alți cercetători care au adus schimbări majore în această disciplină vor fi aduse în discuție, pentru a înțelege etapele parcurse de aceasta materie, în scopul de a ajunge la profesia în forma ei actuală din zilele noastre, care se practică în instituțiile europene, în vederea promovării comunicării în ciuda diferențelor lingvistice și culturale. Vom înțelege astfel, care sunt obstacolele imediate cu care interpretariatul se va confrunta în viitorul apropiat.

II. Cadrul conceptual și teoretic

De-a lungul vremii, din cauza caracterului oral și răspândirii neuniforme a acestei profesii, interpretariatul nu a fost considerat o disciplină în adevăratul sens al cuvântului care să merite atenția cercetătorilor. Datorită înregistrărilor scrise, traducerea a preluat frâiele cercetării, fiind considerată o știință prestigioasă, în timp ce interpretariatul era mai degrabă perceput ca fiind o profesie de joasă speță,

practicată ocazional. Câteva evenimente de-a lungul istoriei în schimb, printre care întâmplările de la Nuremberg, au contribuit semnificativ la schimbarea percepțiilor despre interpretariat, profesie indispensabilă în cadrul instituțiilor europene. Vom realiza deci ce rol a jucat istoria în dezvoltarea interpretariatului în general, care deși se practică sub diferite forme încă de când omul a simțit nevoia de interacțiune socială, rămâne totuși o disciplină tânără, puțin studiată în sectorul academic.

În partea teoretică a tezei ne vom concentra cu precădere asupra evoluției tehnicilor de interpretariat, care se modifică în funcție de așteptări sau de tipul de discurs principal. Strategiile de reformulare pe care interpreții le folosesc frecvent vor fi atent studiate, reușind astfel să obțină un discurs calitativ în limba înțeleasă de ascultători. Pentru a realiza acest obiectiv, teoria anticipării, explicațiile suplimentare, excluderea unor factori secundari, simplificarea, tehnica denumită Salami și autonomia discursivă reprezintă doar câteva instrumente cheie specifice descrise în detaliu, pentru a pune în evidență diferite modalități de a transmite un mesaj cu precizie pronunțat în altă limbă păstrându-și totuși intențiile originale. În afară de transferul lingvistic care este și cel mai vizibil, noțiunile culturale mai dificil de remarcat își fac apariția, iar metodele pentru a le pune în valoare astfel încât un mesaj să fie transmis pe înțelesul publicului sunt scoase la lumină. Părerile profesioniștilor ocupă partea centrală a cercetării noastre, deoarece în ciuda sprijinului incontestabil al teoriilor promovate, interpretariatul rămâne o meserie de natură practică unde deciziile se iau contra cronometru iar secunde primesc o conotație distinctă.

III. Ipotezele și obiectivele cercetării

În centrul preocupărilor noastre se regăsesc modificările, adaptările și deciziile cărora interpreții le fac față în timp real cu scopul de a obține un rezultat similar la care oratorul ar fi ajuns în cazul în care discursul său ar fi fost construit în limba maternă a ascultătorilor. Ipoteza centrală a cercetării noastre constă în ideea că dacă strategiile de reformulare și mediere se folosesc frecvent având o intenție la bază, calitatea discursului interpretat va crește considerabil. Metodele la care profesioniștii recurg pentru a îmbunătăți un discurs, sunt pe de o parte planificate, pregătite și conștiente, iar pe de altă parte reprezintă reacții intuitive, având ca scop unic depășirea obstacolelor ajungând astfel la un rezultat satisfăcător într-o profesie unde

constrângerile temporale se întâlnesc la fiecare pas. Pentru a ajunge la acest ideal, vom prezenta schimbările pe care le-a traversat această profesie pentru a înțelege evoluția strategiilor de reformulare și de mediere în funcție și de tipul de discurs central. Distincții fundamentale între diferitele comunități sunt evidențiate pentru ca cititorii să realizeze în ce măsură deosebiri culturale își fac simțită prezența în discursul oral, fără ca cel care-l construiește să țină neapărat seama.

Exceptând noțiunile teoretice minuțios prezentate, răspunsurilor profesioniștilor activi pe piața muncii li se acordă o atenție deosebită, pentru a evidenția instrumentele cele mai folosite în profesia de interpret așa cum o cunoaștem noi astăzi. Vom înțelege astfel, cum sunt percepute aceste adaptări dintr-o perspectivă teoretică precum și ce se întâmplă în realitate în viața profesională, ce tip de constrângeri determină interpreții să ia anumite măsuri.

Trecerea progresivă de la un discurs oral, la un mesaj scris, pus la punct în detalii, reprezintă o provocare în plus, iar interpreții încearcă să-și perfecționeze strategiile discursive, pentru a captura și transmite esențialul.

În cadrul acestei meserii practicate în toate colțurile lumii de către un număr restrâns de profesioniști, am identificat o categorie de nișă, interpreții nevăzători, care prin intermediul interviurilor ne vor răspunde la întrebarea, în ce măsură această profesie este adaptată nevoilor lor specifice, pentru a contura instrumentele și metodele pe care le folosesc în scopul de a obține aceeași calitate a muncii ca și colegii lor văzători. Vom percepe astfel provocările și dificultățile suplimentare cu care se confruntă anumiți interpreți și măsurile la care aceștia recurg în ciuda obstacolelor, pentru ca rezultatul muncii lor să fie unul calitativ.

IV. Metodologie

În vederea atingerii obiectivului pe care ni l-am propus, după alcătuirea unei baze teoretice, în care am adus în atenția cititorului concepte cheie care au contribuit la evoluția și dezvoltarea interpretariatului de conferință, am ales să ascultăm povești și întâmplări reale povestite de interpreți încă în exercițiu, dedicați acestei profesii încă de mulți ani. Pe de o parte am alcătuit un interviu la care au răspuns zece profesioniști, cu obiectivul de a accentua deciziile discursive la care fac apel și percepțiile lor asupra unor subiecte mult dezbătute în literatura de specialitate. Pe de altă parte însă, am înregistrat și transcris interviuri cu interpreți nevăzători, care ne-

au povestit trucurile la care apelează ei pentru a obține aceeași calitate a muncii ca și ceilalți.

V. Descriptiv al capitolelor tezei

Lucrarea de față este compusă dintr-o introducere în care am prezentat contextul, interesul științific și personal cu privire la acest subiect, precum și obiectivele și metodologia pe care am decis să o implementăm pentru a le duce la îndeplinire. În următoarele cinci capitole, tendințe trecute și viitoare sunt puse în valoare pentru a construi conceptul de calitate din viitor.

Primul capitol prezintă în linii mari un context istoric pentru a scoate la iveală etapele cheie pe care această disciplină le-a parcurs, devenind astfel un simbol în comunicarea din zilele noastre și trecerea progresivă de la interpretariatul consecutiv la cel simultan, modalitate predominantă în cadrul întâlnirilor inter instituționale din Europa. Deși Nuremberg rămâne evenimentul reprezentativ care a relansat interpretariatul, și alte întâmplări pe parcursul istoriei și-au adus contribuția. Definițiile și terminologia folosită astăzi vor fi de asemenea prezentate, pentru ca cititorii să facă diferența între diversele modalități de interpretariat și să se familiarizeze cu termenii actuali care descriu caracteristicile acestei meserii. Relația dintre traducere și interpretariat, două discipline atât asemănătoare cât și diferite va fi analizată pe scurt, pentru a insista asupra evoluției percepțiilor de-a lungul secolelor.

Următorul capitol este consacrat strategiilor conștiente pe care interpretul le aplică în rolul său de mediator lingvistic și cultural. Ne vom da seama că reformularea, traducerea literală și anticiparea, adică tehnicile cele mai cunoscute și promovate de literatura de specialitate împreună cu o serie de exemple ilustrative, pentru a percepe aplicabilitatea lor în practică. Vom realiza că reformularea are o importanță deosebită nu doar în ceea ce privește transmiterea unei idei cu acuratețe, dar și referitor la prevenția și corectarea erorilor care se strecoară în discursul sursă. Vom analiza diferențele între studenți și profesioniști, precum și aplicarea practică a acestor tehnici în interpretariatul consecutiv, comparativ cu cel simultan, pentru a înțelege evoluția acestora, aducând argumente valide în favoarea păstrării interpretariatului consecutiv în tehnicile de predare.

Al treilea capitol prezintă încercările făcute de cercetători pentru a obține o clasificare a culturilor, și modalitățile prin care caracteristicile culturale își fac apariția

într-un discurs. În acest context, ideea este de a percepe influența stereotipurilor și a strategiilor pe care profesioniștii le aplică conștient pentru a gestiona diferențele culturale și de a demonstra în ce măsură interpretul poate fi considerat un mediator cultural, în condițiile în care obstacolele discursive apar la fiecare pas. Cititorul va realiza astfel, unde se intersectează noțiunile lingvistice și cele culturale, precum și provocările care apar din pricina limbii engleză vorbită de oratori străini. Funcția persuasivă a limbajului oral, repetițiile în discurs și viziunea unui discurs în funcție de o cultura anume reprezintă elemente care promovează competența de mediere.

În următorul capitol, aducem în atenția cititorului cum a fost perceput de-a lungul timpului conceptul de calitate și cele mai populare teorii care au definit, promovat și menținut standardele înalte ale acestei profesii. Vom analiza de asemenea în ce măsură normele acestei discipline își fac simțită prezența în percepțiile despre calitatea unui discurs. Întrebarea la care vom încerca să obținem un răspuns satisfăcător, este în ce condiții interpretul decide să păstreze o anumită distanță față de orator, îndepărtându-se astfel de imaginea neutră promovată de către asociațiile de profil. Răspunsurile la interviurile realizate cu interpreți vor fi puse astfel în evidență pentru a analiza în ce măsură strategiile descrise se aplică în realitate și care sunt sfaturile lor pentru a construi un discurs de calitate.

Ultimul capitol aduce în discuție accesibilitatea profesiei pentru o categorie de interpreți cu dizabilități. Este vorba de interpreții nevăzători care prin mărturiile lor ne vor spune la ce fel de adaptări au făcut apel în viața lor profesională cotidiană, pentru a putea lucra la același nivel cu colegii lor, în ciuda unor obstacole suplimentare.

VI. Elemente de noutate

Prin intermediul cercetării noastre, am adus în discuție anumite strategii care sunt temeinic pregătite și anticipate de către interpreți, precum și alte tehnici asemănătoare unui reflex, automatism la care se recurge pentru a face față situațiilor problematice. Noutatea în acest context este reprezentată de distincția dintre strategiile anticipatorii, conștiente, și deciziile intuitive inconștient implementate. De asemenea tehnicile au fost clasificate în funcție de utilitatea lor în practică, pe de o parte pentru a maximiza transferul lingvistic, iar pe de altă parte pentru a pune în valoare competența de mediere neglijată în interpretariatul simultan din cauza

acțiunilor care au loc în paralel. Am ales deci să studiem în ce măsură se poate afirma că transferul cultural există în conferințele europene în comparație cu alte modalități de interpretariat.

Interpreți activi în câmpul muncii, cu o varietate de limbi străine în portofoliu, evidențiază rolul profesionistului care se implică activ în situația de comunicare și asumarea unei responsabilități comune între cei care țin discursuri și interpreți, în ceea ce privește alcătuirea și transmiterea unui mesaj cu precizie și adaptările necesare.

Un alt element nou în această cercetare este reprezentat de o categorie de interpreți puțin studiată care se confruntă cu provocări adiționale, ne referim aici la interpreții nevăzători. Le-am ascultat experiențele pentru a pune într-o lumină favorabilă metodele ingenioase și creative la care au recurs în scopul de a transforma această profesie într-o meserie accesibilă, fiind astfel un simbol al speranței și pentru alte persoane cu dizabilități care își vor dori să se aventureze într-o astfel de carieră.

VII. Concluzii

Această cercetare își pune amprenta asupra strategiilor universale care se aplică în viața profesională independent de combinația lingvistică a interpretului. Strategiile de mediere demonstrează că interpretul reprezintă mai mult decât o simplă copie a oratorului, acesta nu ezită să se implice activ în transmiterea informațiilor, aducând astfel modificări benefice discursului tradus. Interpretul simbolizează o punte între orator și interlocutorii săi, asumându-și partea de responsabilitate pentru rezultatul comunicării. Această profesie care traversează schimbări influențate de tehnologia în plină dezvoltare, precum și de noile direcții discursive creează probleme de accesibilitate anumitor categorii care prin metode personalizate încearcă să țină pasul cu ceilalți colegi.

Cercetarea va putea fi continuată în viitor printr-o serie de exemple de reformulare sau adaptări culturale pe care interpreții le pun în practică extrase din corpusul Parlamentului European și analiza altor provocări aducătoare de schimbări care la rândul lor au nevoie de noi tehnici creative pentru a gestiona modificările ulterioare.